

Naturvärdesinventering Sjöhall

Naturföretaget, 2011

Innehåll

Bakgrund	4
Metodik	4
Fältbesök	4
Kartering av värdefulla träd.....	4
Kunskapsinhämtning	5
Osäkerhet i bedömningen	5
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden	6
Övergripande beskrivning	6
Områdets naturvärden.....	6
Beskrivning av delområden	8
1. Strandpromenaden	9
2. Tallskogen.....	10
3. Tallskog med stort inslag av lövträd.....	12
4. Område kring vita villan som planeras bebyggas.....	13
5. Tomter som ska styckas av.....	13
6. Gärdet.....	14
7. Övriga tomter	15
8. Värdefullt tallområde på tomt 2:15	15
Källor.....	16
Litteratur.....	16
Personkontakter	16
Kartmaterial.....	16

Bakgrund

Stadsarkitektkontoret på Ekerö kommun har fått i uppdrag att arbeta fram en detaljplan för Stockby 2:24, 4:68, m fl i Stenhamra i Ekerö kommun. I området planeras nybyggnation preliminärt i tre olika delar. För att skapa ett bra underlag för planarbetet beställde Stadsarkitektkontoret en naturinventering av det aktuella området, här nedan kallat programområdet. Naturföretaget har utfört denna naturinventering under tre fältbesök i november 2011.

Metodik

Fältbesök

Programområdet besöktes tre gånger i november 2011. Under fältbesöken besöktes alla delar av landområdet, ända ner till strandlinjen. Privata tomter som ej planeras att styckas av inventerades dock inte, men eventuella naturvärden som kunde ses på avstånd, så som värdefulla träd, noterades ändå.

För varje område som inventerades noterades biototyp, träd- och busksammansättning, fältvegetation, naturvärden i form av arter eller strukturer, samt åtgärdsbehov och behov av hänsyn vid exploatering. För varje område gjordes dessutom en bedömning av naturvärdesklass, enligt skalan:

1. Mycket höga naturvärden – Områden som är värdefulla i ett nationellt perspektiv, och därmed jämförbara med andra av landets mest värdefulla områden. Dessa bör i regel skyddas med någon typ av områdesskydd.
2. Höga naturvärden – Områden som är värdefulla i ett länsperspektiv på grund av förekomst av rödlistade arter och/eller biotoper som indikerar förekomst av flera rödlistade arter. I dessa områden bör man helst ej påverka områdets naturvärden alls.
3. Medelhöga naturvärden – Områden som är värdefulla i ett kommunalt perspektiv på grund av signalarter, rödlistade arter med lägre hotkategori och/eller biotoper som indikerar förekomst av rödlistade arter. I dessa områden bör man ta så stor hänsyn till områdets naturvärden som möjligt.
4. Vissa naturvärden – Områden som är värdefulla i ett lokalt perspektiv, på grund av spridda enskilda naturvärden. I dessa områden bör viss hänsyn tas till de enskilda naturvärdena.
5. Inga naturvärden – i dessa områden kan marken användas fritt

Kartering av värdefulla träd

I alla områden där nybyggnation planeras har värdefulla träd som bör sparas vid exploateringen pekats ut. Dessa träd har koordinatsatts, fotats, och deras omkrets har mätts. Träden nämns under respektive delområdesbeskrivning, samt finns i en karta i bilaga 1 och i en tabell i bilaga 2. De värdefulla träden är uppdelade i tre klasser enligt nedan:

1. Höga naturvärden – träd med förekomst av rödlistade arter, samt jätteträd. Jätteträd är träd som har en omkrets på minst 314 cm i brösthöjd, och som ingår i det nationella åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd. I denna klass ingår även gamla individer av de rödlistade trädslagen ask och alm. Denna klass är värdefull på en regional nivå.

2. Medelhöga naturvärden – träd som på grund av sin ålder, grovlek eller trädslag har hög chans att hysa rödlistade arter. Denna klass är värdefull på en kommunal nivå.
3. Vissa naturvärden – träd som på grund av sin ålder, grovlek eller trädslag har en stor chans att utvecklas till klass 2-träd inom ca 20 år. Denna klass är värdefull på en lokal nivå.
4. Inga eller låga naturvärden – dessa träd utgörs av områdets övriga träd, och har ej karterats.

Anledningen till att träden med ”Höga naturvärden” har fått klass 1 istället för klass 2 (som områden med ”Höga naturvärden” har) är att det är svårt att sätta områden och träd i samma klasser. Det är svårt att jämföra träd på en nationell nivå överhuvudtaget, och även träd som är intressanta ur ett länsperspektiv är definitivt värda att hamna i klass 1.

Kunskapsinhämtning

Fynd av arter från området har eftersökts på Artportalen. Uppgifter om fornlämningar har inhämtats från Riksantikvarieämbetets karttjänst Fornsök. Historiska kartor har undersökts i Lantmäteriets karttjänst Historiska kartor. Vidare har Länsstyrelsernas gemensamma karttjänst använts för att titta efter uppgifter om skyddad natur, riksintressen, etc.

Tidigare inventeringar, planer och skrivelser som berör området har sammanställts och lästs igenom. Personer som har kunskap om områdets naturvärden har också kontaktats.

Osäkerhet i bedömningen

Eftersom inventeringen gjordes i november, så kan kärlväxter ha missats. Vi har dock haft kontakt med Sture Nordmark, som inventerat i Ekerö kommun för Upplands flora, som höll med oss om att detta område troligtvis inte innehåller några särskilt naturvårdsintressanta kärlväxter.

Inventeringen var en översiktlig inventering av naturvärden, så ingen artgrupp har inventerats heltäckande. Fokus för inventeringen låg på kärlväxter och träd, så insekter, fåglar och kryptogamer har mest noterats i de fall vi råkade stöta på dem. Tallticka är ett undantag, då vi eftersökte den särskilt i alla områden som kan beröras av exploateringen.

Om tallskogen skulle påverkas mer av exploateringen än vad som anges i programförslaget från 2011-08-30, så bör man göra en mer grundlig inventering av framförallt insekter för att ta reda på i vilken utsträckning rödlistade insekter, så som reliktböck, finns i skogen. Detsamma gäller strandområdet, om mer än någon enstaka äldre ek behöver tas ner. Då bör både kryptogamflora och insekter inventeras, samt även fladdermöss ifall hålträd berörs.

Vattenområdet är inte inventerat under denna inventering, så vi rekommenderar en kompletterande inventering av vattnet för att undersöka om det finns höga naturvärden där. Till exempel kan det finnas småsvalting i området.

Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden

Övergripande beskrivning

Sjöhäll ligger i Stenhamra på Färingsö i Ekerö kommun. Landskapet på Färingsö karaktäriseras av småbrutenhet med låglänta åkermarker omgivna av kuperad skogsterräng. I norra delen av Stenhamra finns större sammanhängande skogsområden, men för de boende i Sjöhäll är skogsdungarna inom programområdet de enda bostadsnära rekreationsområdena.

Programområdet är ca 13 hektar stort och består av ett litet skogsområde som domineras av gamla tallar, ett strandområde som är bevuxet med gamla fina ekar som går ända ner till strandkanten, ett numera igenvuxet gammalt gärde, samt privata tomter av olika storlekar.

Områdets naturvärden

Naturområdena inom programområdet är små och i hög grad påverkade av människan. Det finns dock bitvis höga naturvärden och fynd av flera rödlistade eller fridlysta arter, se tabell 1. Dessutom är området mycket viktigt för rekreation. Därför bör naturområdena inom programområdet påverkas så lite som möjligt av eventuell byggnation. Områdets indelning i delområden med olika naturvärdesklasser ses i bilaga 3, samt beskrivs närmare under rubriken Beskrivning av delområden.

Området berörs inte av någon form av områdesskydd, och är inte utpekad i någon tidigare naturinventering, med undantag för stranden som i kommunens inventering 2004 beskrevs ha allmänt eller högt naturvärde. Däremot berörs området av riksintresse för rörligt friluftsliv: ”Mälaren med öar och strandområden”.

Naturvärdena i området är främst knutna till de gamla träden. Det finns till exempel gott om gamla och grova tallar, både i det lilla skogsområdet och på tomterna. Gamla tallar är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt, särskilt om de står öppet och solbelyst. Även död ved av tall är mycket värdefullt. Antalet gamla tallar minskar dock i landet, bland annat på grund av att gamla tallar avverkas och att få nya tallar tillåts komma upp i samma åldrar. Flera insekter, svampar och fåglar är knutna till gamla tallar. Inom programområdet hittades både hål av den rödlistade reliktbocken (NT) och många fynd av tallticka (NT).

Ett annat värdefullt inslag i området är de gamla grova ekarna. Det finns över 1000 arter av bl a insekter, fåglar, lavar, svampar och mossor i Sverige som är mer eller mindre beroende av ekar. Särskilt värdefulla är gamla ekar som är grova eller ihåliga. I ekens håligheter kan både fåglar och fladdermöss bo. Flera av programområdets ekar är mycket grova, med en omkrets på omkring 4 meter. Flera av ekarna har även lämpliga bohål, och i någon av dem sågs även mulm, som är livsmiljö för en rad olika insekter.

I området finns dessutom fler ädellövträd än ek. Här finns både alm och ask, som båda numera är rödlistade (VU), på grund av att de har minskat kraftigt i antal på grund av almsjukan respektive askskottsjukan. De levande friska träd som finns kvar i landskapet är därför viktiga att värna om. Ett annat viktigt lövträd som finns i området är sälgen. Det finns många insekter som är beroende av sälgen för sin överlevnad, och extra viktig är den på våren då den är den enda födokällan för bland annat många bin. Nära programområdet har dessutom den rödlistade myskböcken (NT) hittats på sälg av Jonas Hedin 2009, vilket ytterligare pekar på sälgens höga bevarandevärde i området.

Dessutom är tätortsnära skogsområden viktiga för många djur. Här finns till exempel gott om rådjur och även grävling, men också fynd av större vattensalamander (i delområde 1). De olika delområdena beskrivs mer i detalj här nedan.

Tabell 1. Kända fynd av rödlistade arter, signalarter och fridlysta arter inom programområdet. Hotkategori enligt ArtDatabankens rödlista.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kommentar
Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	Fridlyst
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	Nära hotad (NT), signalart medelgott signalvärde
Reliktbock	<i>Nothorhina muricata</i>	Nära hotad (NT)
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	Sårbar (VU)
Alm	<i>Ulmus glabra</i>	Sårbar (VU)
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	Signalart lågt signalvärde

Beskrivning av delområden

Fig 1. Karta över områdets indelning i delområden.

1. Strandpromenaden

Beskrivning

Delområdet består av en gles parkliknande lövskog som går ända ner till strandkanten. Trädskiktet domineras av ekar, men här finns även ett par gamla pilar, många gamla klubbalar, rätt mycket yngre aspar, samt en del lönn. De högsta naturvärden är knutna till ekarna. En av de grövsta ekarna är ca 440 cm i omkrets! Förutom att ekarna är värdefulla för många växter och djur som beskrivits ovan är de även värdefulla ur rekreationssynpunkt eftersom de är vackra. Flera av ekarna har bohål, som kan utnyttjas av fåglar och fladdermöss. Enligt en boende i området syns ofta fladdermöss nere vid vattnet. Alla fladdermöss i Sverige är fridlysta. Vi har koordinatsatt de allra mest värdefulla ekarna, men inriktningen i detta område bör vara att spara så gott som alla gamla lövträd. Det finns alltså klass 2 och 3-träd som vi inte har koordinatsatt, eftersom detta område inte var prioriterat i karteringen eftersom det inte ska bebyggas. Det finns även lite död ved i form av döda ekar och stammar och grenar på marken, som bör sparas.

Själva strandkanten är påverkad av människan, bland annat genom många uppdragna båtar, flottar, och skräp. Detta är dock enkelt att ändra genom att ta bort båtarna och flottarna. Från badplatsen och ända bort till en bit in längs klipporna är det sandbotten närmast stranden. Sedan tar stenbotten vid. I södra delen finns även ett par mindre vassbestånd. Strandkanten är bitvis mycket stenig, och vegetationen består mest av bredbladiga gräs och i norra änden anlagd gräsmatta. En bit upp, bland träden, växer blåsippor. Blåsippor indikerar att marken är kalkrik. Dessutom bidrar de till upplevelsevärde genom att de är vackra när de blommar. Det finns även inslag av torrmarksflora i form av stångfibblor och ärenpris. Även om inga höga naturvärden hittades längs strandkanten under denna inventering är naturliga stränder generellt värdefulla, särskilt i områden med högt exploateringsstryck på stränderna.

Längs strandlinjen, några meter upp på land, finns klippor som bitvis är upp till 5 meter höga. Uppe på klipporna växer bland annat lite tallar och gamla enbuskar, och här finns öppna klippställningar med lite torrmarksflora med bland annat tjärblomster. Bakom huslängan finns en lite större öppen håll med fin utsikt över vattnet. Här kunde man sätta upp bänkar eller ordna en grillplats.

Inom strandområdet hittades större vattensalamander av Thomas Lyrholm år 2007. Den använder små dammar till att para sig i och lägga sina ägg. Sedan vandrar den upp på land för att övervintra. Eftersom den lever en stor del av sitt liv på land, och helst inte vandrar mer än några hundra meter från sin damm, är det viktigt att det finns bra landmiljöer i närheten. Man hittar den ofta i fuktig, lövdominerad skog, där det behöver finnas gott om död ved, stubbar eller stenrösen där den kan övervintra och söka skydd. Det är oklart vilken damm den större vattensalamandern använder sig av här, men detta område verkar vara dess övervintringsområde, och bör därför bevaras.

I strandområdet ingår även en del av trädgården bakom den befintliga huslängan, där strandpromenaden är tänkt att dras. Denna del är igenslyad och bör gärna röjas och bevaras som naturmark vid byggnationen, istället för att göra en anlagd park. Här finns en gammal stenmur, som gärna får behållas och röjas fram lite. Stenmurars hålligheter är bra gömställen för många djur, till exempel för den större vattensalamandern. På murarna kan olika lavar och mossor växa. Här finns även några yngre askar som gärna får sparas.

Strandpromenaden med sina fina gamla ekar och utsikt över vattnet är generellt mycket värdefull även ur rekreationssynpunkt. Här kan man i lugn och ro ströva och slappna av och njuta av vatten, klippställningar och natur. Det finns bord och bänkar där man kan sitta

och njuta av utsikten. Det går en igenvuxen stig nere vid vattnet också, som man gärna kan röja fram.

I södra änden av strandpromenaden finns även en fornlämning i kanten av en privat tomt. Det är en järnåldersgrav i form av en treudd. Fornlämningen är övertorvad och otydlig. Den kunde vara ett spännande tillskott till strandpromenaden, om tomtägaren skulle gå med på att röja fram den.

Naturvärdesbedömning

Klass 2. Höga naturvärden, knutet till gamla ekar, strandmiljö, större vattensalamander.

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

Strandpromenaden planeras utvecklas och förstärkas. När man gör detta bör man ej hårdgöra ytor, för det förstör både naturmiljön och naturkänslan. Inga småbåtsbryggor eller andra anläggningar bör uppföras nere vid stranden, eftersom det är viktigt att bevara den naturliga strandremsa som finns kvar. Dessutom är inte vattenområdet inventerat än, och kan innehålla värden som är känsliga för exploatering. Spara så gott som alla äldre lövträd.

Skötsel/utveckling

I området behöver man röja sly, både för trädens skull och för friluftslivets skull. Man skulle kunna ta bort några fler fullvuxna träd (t ex björk och asp) för att ytterligare öppna upp kring ekarna och ge dem utrymme att växa. Men å andra sidan är det bra med så här många träd för att öka känslan av lövskog och för att ge lite mer skydd mot vinden. Dessutom är det slyet som tränger ekarna mest, och inte de andra fullvuxna lövträden.

Den döda veden i området bör sparas, och mer kan gärna skapas, om man skulle behöva ta ner något träd.

I slutet av strandpromenaden går man längs en inklämd stig mellan två tomters staket. Här bör man tydliggöra stigen så att man ser att det ens går att gå här. Detta kan göras till exempel genom att bredda stigen om möjligt eller att sätta upp en skylt.

2. Tallskogen

Beskrivning

Detta delområde består av en fin, ganska gles, tallskog med grova över 100-åriga tallar som står ljusöppet. Vissa av tallarna är äldre än 150 år. Några har stora insektshål, som med största sannolikhet är den rödlistade reliktbocken. Denna misstanke förstärks av att reliktbock faktiskt har hittats i närheten av programområdet av Jonas Hedin år 2009 (enligt Artportalen). I östra delen av området finns även den rödlistade vedsvampen tallticka. De höga naturvärdena knutna till tall förstärks dessutom av att det även finns död ved i form av någon stående död tall, och några lågor av tall. I området finns även fåglar som gynnas av barrskog, så som bergfink och större hackspett, för vilken barrträdsfrön är en viktig vinterföda.

I detta område har träd inte karterats, eftersom området inte planeras beröras av exploatering. De träd som vi såg hade tallticka och reliktbock har dock tagits med i listan över värdefulla träd. Generellt kan dock sägas att området har flera klass 1-tallar, och har därmed, tillsammans med område 8, mer värdefulla tallar än de övriga områdena. Här finns även många klass 2-tallar.

Förutom tallarna består trädskiktet av några granar, lite björkar, lite spridda gamla sälgar, samt en del spridda ekar. Unga aspar och askar finns också i delar av området. I

buskskiktet finns rätt gamla enar, hasselbuskar, lite slån- och rosbuskar, samt någon berberis. I kommunens skogsbruksplan för Stenhamra står det som mål att området ska ha en mångfald av träd och buskarter. Området är dock igenvuxet med mycket lövsly som behöver röjas bort.

Området har delvis ett tunt jordtäckte, och även synliga klipphöllar. På klipphöllarna finns bitvis torrmarksflora med vit fetknopp, harklöver, ängssyra, bergsyra, och stångfibblor, samt bägarlavar, filtlavar och stenar med bland annat tuschlav och navellavar. Där jordtäcktet är lite tjockare består fältskiktet till stor del av blåbär och kruståtel. Det finns även lite smultron och lingon, en del ljung, vårstarr, och blåsippor.

Förutom att området har höga naturvärden är det även värdefullt för rekreation tack vare de gamla träden, de fina stigarna och närheten till vatten. Området är för litet för att ge en riktig skogskänsla, men ger ändå närboende och andra som utnyttjar området en chans att koppla bort omvärlden, att höra fågelsång, att promenera med hunden, att känna skogsdoft. De fina över 100-åriga tallarna förstärker upplevelsen. Området är tyst eftersom det är långt till närmsta stora väg. I kanten finns en parkbänk med utsikt över vattnet. Utblick över vatten är mycket värdefullt ur rekreationssynpunkt. Det ger ett intryck av rymd, och man kan njuta av utsikten i lugn och ro.

Uppe i norra kanten finns en fornlämning som har pekats ut av Riksantikvarieämbetet. Det är någon form av röseliknande stensättning som har förlorat sin ursprungliga form, och som har börjat bli övervuxen av enbuskar. Fornminnen är värdefulla för människan eftersom de får oss att känna tillhörighet och identitet. Att se spår av mänsklig verksamhet tydliggör våra rötter. För att fornlämningar ska ge oss detta bör de dock vara tydliga och välskötta. En skylt kan också bidra till att framhäva och förklara fornlämningen. Att fornlämningar bör röjas fram och eventuellt förses med en skylt står också nämnt i kommunens skogsskötselplan för Stenhamra.

Naturvärdesbedömning

Klass 2. Höga naturvärden, främst knutet till tallarna. Tallticka och reliktböck.

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

Exploatering är ej aktuellt här, och hela delområdet bör sparas och skötas i naturvårds- och rekreationssyfte. Belysning bör ej sättas upp längs stigarna, då detta stör djurlivet.

Skötsel/utveckling

Sly och en del buskar behöver röjas bort i området, både för friluftslivet och för trädens skull. Spara dock gott om buskar av olika sorter vid röjningen. Tänk på att värna om unga ekar vid slyröjningen. En del unga tallar under 15 cm i diameter kan tas bort om man vill där de står tätt.

Fornlämningen behöver röjas fram och eventuellt förses med en skylt. Död ved av främst tall får gärna också skapas. Det står en trasig parkbänk med utsikt över vattnet som behöver lagas eller bytas ut.

3. Tallskog med stort inslag av lövträd

Beskrivning

Delområdet består av äldre skog som domineras av tall, men där det även finns lite granar och björkar, samt flera gamla sälgar och pilar. Det finns även inslag av ädellövträd i form av ekar (varav en särskilt grov och fin vid väggkanten), lönnar, samt mycket unga askar (nästan sly). Många av tallarna är rätt grova och har insektshål.

Buskskiktet är välutvecklat med slånbuskar, hasselbuskar, samt trädgårdsbuskar som vresros, snöbär och kaprifol. I kommunens skogsbruksplan för Stenhamra står det som mål att området ska ha en mångfald av träd och buskarter. Det finns dock mycket sly i området som bör röjas bort, och samtidigt bör även en del buskar glesas ur.

I området har folk dumpat trädgårdsavfall i stora mängder, men här finns även saker dumpade som inte går att kompostera, som t ex asfalt. Trädgårdsavfallet gör marken näringsrik och ger en risk för att näringsgynnade växter sprider sig och tar över fältskiktet, något som redan har börjat ske med bl a kirskål. Det finns även några små idegranar som troligtvis har spritt sig från trädgårdsavfallet.

I detta område har bara värdefulla lövträd karterats, och ej tallar. Detta beror på att de flesta av tallarna inte berörs av de preliminära byggplanerna, samt att de är så många och likvärdiga. De flesta av dem är klass 3-tallar, men det finns även några som är lite äldre och grövre, och därmed klass 2. Vårt råd är att spara så många tallar som möjligt här, och främst de äldsta och grövsta.

Naturvärdesbedömning

Klass 4. Vissa naturvärden, främst knutet till de gamla tallarna, sälgarna och ekarna.

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

Enligt de preliminära ritningarna ska detta område inte bebyggas, utan ska sparas vid exploateringen. Det är bra, för att den sammanhängande tallskogen ska förbli så stor som möjligt.

Eventuellt kommer ett av husen dock gå in en bit i områdets sydvästra kant, beroende på om det flyttas för att inte påverka den stora eken framför det vita huset. Detta intrång bör dock vara så litet som möjligt. Vi har koordinatsatt de lövträd som bör sparas vid eventuell exploatering.

Skötsel/utveckling

Sly och granar kan tas bort, förutom att några av askarna bör sparas så att de har en chans att växa upp. Buskarna kan också delvis röjas bort, för att begränsa deras spridning över hela området. En skylt med tippning förbjuden borde sättas upp, och en del av trädgårdsavfallet borde tas bort för att gynna markfloran samt för att minska risken att folk tappar mer avfall.

4. Område kring vita villan som planeras bebyggas

Beskrivning

Framför den befintliga villan står en fin grov gammal ek som bör bevaras vid exploateringen. Även eken bakom villan är mycket fin och bör bevaras. I dungen nordost om den befintliga låga huslängan finns också en del fina ekar, men framförallt även fina tallar. Det finns även lite granar och björkar, samt någon sälg. Nere vid huset finns även en grov ask, och i norra änden av huslängan står en gammal pil. Naturvärdena i dungen är främst knutna till de gamla träden. Dungen är rätt igenvuxen av sly och rosbuskar, och det finns även några hasselbuskar. Även i detta område finns lite deponi av trädgårdsavfall och växter som har spridit sig från trädgårdsavfallet. Området är rätt öppet, men sly bör tas bort, och granarna kan också tas bort. Bakom huslängan finns en gräsmatta utan naturvärden.

Naturvärdesbedömning

Klass 4. Vissa naturvärden, främst knutet till ekarna, tallarna och asken

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

Naturvärdena i dungen nordost om huslängan är främst knutna till de gamla träden. Vid exploateringen bör så många tallar som möjligt sparas. Vi har markerat de tallar vi anser är värdefullast på grund av ålder och insektshål, men vid behov kan andra, ungefär likvärdiga, tallar bytas ut mot dessa. Den gamla asken bör också sparas, likaså de två ekarna vid villan och någon av ekarna framför huslängan. Spara gärna även den gamla pilen, om möjligt. Vi har markerat den finaste eken vid huslängan som har störst möjlighet att passa in i en gårdsmiljö (tack vare att dess krona är rätt sammanhållen och att den är frisk), men flera ekar får gärna sparas, eller vid behov bytas ut mot denna. Man får gärna spara de två äldsta granarna som står i nordöstra änden av dungen, för även gamla granar är värdefulla. Att eken framför den vita villan ska sparas betyder att ett av de planerade husen eventuellt behöver flyttas lite åt något håll.

Skötsel/utveckling

Ej aktuellt

5. Tomter som ska styckas av

Beskrivning

Tre av de större tomterna inom programområdet planeras att styckas av. Eftersom det mesta av tomterna är anlagd tomtmark så är naturvärdena generellt inte så höga. Men det finns en del värdefulla träd man bör ta hänsyn till, som beskrivs här nedan.

Tomt 2:15. Denna tomt består både av naturmark med blåbär och lite svampar, och av anlagd gräsmatta. Det står en fin gammal ask i gränsen mot 2:23, som bör bevaras. Det finns flera fina gamla tallar i området, och flera av dem har insektshål. De ur naturvårdssynpunkt finaste tallarna, samt några andra värdefulla träd, är koordinatsatta av oss. Det finns även gamla björkar på tomten som är värda att bevara i så lång utsträckning som möjligt.

Tomt 2:24. Här finns en del fina gamla tallar framför huset, men ingen som är extra bevarandevärd. Det finns även några gamla björkar. Träden kan gärna bevaras om det är möjligt. Bakom huset består tomten mest av högvuxen gräsmark. Här finns högar med skrot och skröp, och trädgårdsavfall.

Tomt 2:23. Framför det befintliga huset står fyra stycken gamla värdefulla tallar som bör få stå kvar. På de två delar som planeras styckas av finns ett par gamla fina

hagtornsbuskar och äppelträd. Bärande buskar och träd är bra för både insekter och fåglar. I övrigt finns inga särskilda naturvärden.

Naturvärdesbedömning

Klass 4. Vissa naturvärden, främst knutet till tallarna.

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

De koordinatsatta träden bör stå kvar vid avstyckning. Detta gäller särskilt de tallar som har talticka. Detta påverkar den tänkta avstyckningen på tomt 2:15, då den norra delen bör få vara så gott som orörd.

Skötsel/utveckling

Ej aktuellt

6. Gärdet

Beskrivning

Området är ett gammalt gärde som har stått orört i flera decennier, och därför växt igen. Idag består fältvegetationen i området mest av stora tuvor med hundäxing och andra bredbladiga gräs, men även av lite örter som till exempel stormåra. Det är så tjockt med graminidförna att alla eventuella värdefulla växter som fanns här förr när området hölls öppet idag med största sannolikhet har kvävts.

Det finns dock en del naturvärden i form av buskar och träd. Det finns till exempel stora slånbuskage nära vägen. Sådana buskage är bra för fåglar eftersom de ger både föda och skydd. Man hör mycket fågelkvitter här, vilket även är positivt för rekreation. Det finns även lite spridda nyponbuskar och hagtornsbuskar. I NO finns ett par stora sälgar. Vid gångvägen finns även en fin gammal rönn. I övrigt består trädskiktet mest av ung tall, björk, gran och apel, utan särskilda värden.

Vid diket i västra delen finns även mycket askar. Den mest värdefulla av askarna, som har 9 stammar, står på gränsen till tomt 2:15. De flesta av askarna är värdefulla att spara, men några behöver huggas ner så att de inte står för tätt. Det finns även askar på den öppna ytan. Spara gärna så mycket ask som möjligt, särskilt om detta blir grönområde. Om detta blir grönområde så spara gärna även befintliga buskar istället för att plantera trädgårdsbuskar. De unga askarna är inte koordinatsatta i listan över värdefulla träd, utan där finns bara den äldre asken som är viktigast att spara. Vi har även koordinatsatt två almar i västra delen av området som också bör sparas, eftersom almen numera är rödlistad.

Eftersom detta delområde har lägre naturvärden än område 3 och delvis område 4 föreslår vi att man hellre bygger mer hus här, och minskar bebyggelsen i område 3 och 4.

Naturvärdesbedömning

Klass 4. Vissa naturvärden, knutet till gamla buskar och lövträd

Hänsyn till natur- och rekreationsvärden vid exploatering

Spara gärna äldre slånbuskar och hagtornsbuskar, samt ask, sälg och rönn. Tänk dock på att slån lätt sprider sig och tar över stora ytor, så det är bäst att bara spara äldre avgränsade slånbuskar.

Skötsel/utveckling

Om en del av marken sparas som grönyta vore det lämpligt att låta den befintliga vegetationen vara kvar i delar av området och sköta den med slätter, istället för att

anlägga en gräsmatta. I dagsläget finns inga speciella kärlväxter kvar här eftersom området har stått orört länge och växt igen. Men det finns sannolikt en fröbank med ursprungliga växter som skulle kunna börja gro om man började sköta området med slätter.

7. Övriga tomter

Beskrivning

De flesta övriga tomter inom programområdet är små och består av vanlig tomtmark. Här finns inga speciella naturvärden, utom enstaka gamla fina träd. Det finns dock tre stora strandtomter som har lite högre naturvärden, främst i form av de många gamla träden:

Tomt 2:16. Några fina ekar på baksidan, samt några fina tallar. Lite gamla björkar på framsidan. Delvis naturlig strand.

Tomt 2:21. Gott om fina tallar. Här är det också stor sannolikhet för talticka. I södra kanten står det tätt med yngre tallar, som kan glesas ur. Det finns även några ekar, men de är rätt unga.

Tomt 2:17. Många ekar på tomten, plus en gammal ask. Så många som möjligt är värda att bevara vid eventuell avstyckning. Även en del fina gamla tallar. Lite klipphällar, några vid vattnet.

Naturvärdesbedömning

Klass 4. Vissa naturvärden på strandtomterna, i övrigt inga särskilda naturvärden.

Hänsyn till natur- och rekreativvärden vid exploatering

Exploatering ej aktuellt här

Skötsel/utveckling

Ej aktuellt

8. Värdefullt tallområde på tomt 2:15

Beskrivning

Det finns rikligt med gamla värdefulla tallar på tomten, och flera av dem har insektshål, varav några troligtvis är utgångshål av reliktböck. Många av tallarna har även taltickor, i flera fall 3-4 st på samma tall. Det finns även sparade döda tallar som är värdefulla. De ur naturvårdssynpunkt finaste tallarna, samt några andra värdefulla träd, är koordinatsatta av oss.

Naturvärdesbedömning

Klass 3. Medelhöga naturvärden, knutet till tallarna med talticka och reliktböck.

Hänsyn till natur- och rekreativvärden vid exploatering

Detta område bör få vara så gott som orört.

Skötsel/utveckling

Ej aktuellt

Källor

Litteratur

- Ehnström, B. 1999: Faktablad: *Nothorhina muricata* – reliktböck. ArtDatabanken, SLU.
- Ekerö kommun, 2009. Rekreativ- och naturvårdsinriktad skogsskötselplan för Stenhamra, Ekerö kommun.
- Ekerö kommun, 2011. Behovsbedömning. Detaljplan för Sjöhall i Ekerö kommun, Stockholms län.
- Ekerö kommun, 2011. Program för Sjöhall, Stockby 2:24 m fl, på Färingsö i Ekerö kommun, Stockholms län.
- Gärdenfors, U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 - The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen i Örebro län, 2008. Större vattensalamander – småvattens hotade drake. Publikation 2008:12.
- Regionplane- och trafikkontoret, 2004. Ekerökilen. Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar. 9:2004.
- Wulff, S., L. 2004. Stränderna runt Stenhamra tätort och sydvästra Färingsö. Fortsatt inventering och kartläggning av Ekerö kommuns stränder, september 2004.

Personkontakter

- Sture Nordmark, inventerare Upplands flora
- Angelica Aronsson, miljösamordnare Ekerö kommun
- Thomas Lyrholm, tomtägare i Sjöhall
- Urpo Könnömäki, Ordförande Mälardalens ornitologiska förening

Kartmaterial

- Ekonomiska kartan 1951. Lantmäteriet.
<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (2011-11-24)
- Häradsekonomiska kartan 1901-06. Lantmäteriet.
<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (2011-11-24)
- Länsstyrelserna. Sveriges länskartor. <http://www.gis.lst.se/lanskartor/htm/viewer.asp> (2011-12-05)
- Riksantikvarieämbetet. Fornsök. <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html> (2011-11-25)